

بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی (تحلیل محتوای مقالات نشریات)^۱

ناهید طباطبایی^۲

چکیده: بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی مسئله پژوهش حاضر را تشکیل داده است. منظور از بررسی، میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مرتبط با حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی است. هدف این پژوهش، دستیابی به عناصر و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده مفهوم سواد اطلاعاتی است. روش این پژوهش روش تحلیل محتوی است و جامعه مورد مطالعه، مقالات انگلیسی زبان نمایه‌شده در بانک‌های اطلاعاتی لیزا و ایذا است که در فیلد موضوع با عنوان آنها عبارت سواد اطلاعاتی به کار رفته است. با ملاک قرار دادن حضور کلیدواژه‌ها در تزاروس اسیس و یا تزاروس لیزا و یا توصیفگرهای ایذا و یا توصیفگرها و توضیحگرهای اریک، در مجموع ۱۴۶۸ کلیدواژه با فراوانی ۲۴۰۵۱، از مقالات جامعه مورد مطالعه این پژوهش استخراج گردید که این کلیدواژه‌ها پس از کنترل با تزاروس اریک، و براساس خوشه‌های موضوعی این تزاروس و مقایسه آن با تزاروس اسیس، به تدریج سیزده مقوله موضوعی را شکل داد که یافته‌های پژوهش از دل این مقوله‌ها بیرون کشیده شد.

مقدمه

امروزه ارتقای سطح سواد ملی جزء یکی از مهم‌ترین اهداف فرهنگی تمامی کشورهای دنیا محسوب می‌گردد. برنامه‌های متعددی در جهت افزایش تعداد باسوادان به اجرا در می‌آید و تلاش می‌شود تا از این طریق، توانایی‌های بالقوه نیروی انسانی جامعه افزایش پیدا کند و در

۱. برگرفته از: ناهید طباطبایی، "بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، ۱۳۷۸.

۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

جهت آرمان‌های ملی مورد استفاده قرار گیرد.

واژه سواد مفهومی است با وجوه بسیار، این وجوه متناسب با جامعه‌ای که این واژه در داخل بافت آن در حال بررسی است رنگ می‌گیرند و گاهی بارزتر و یا کم‌رنگ‌تر از سایر وجوه این مفهوم می‌شوند. در واقع متفاوت بودن شرایط جوامع مختلف، رسیدن به تعریف جامع و مانع از واژه سواد را ناممکن ساخته است؛ تا آنجا که برخی حتی توانایی گوش دادن و صحبت کردن را در جوامع شفاهی و ابتدایی گذشته نوعی سواد تلقی کرده‌اند و معتقدند که برای آن نوع جامعه، همین سطح از توانایی کافی بوده است^(۱).

الزامی که جامعه همراه با ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن تعیین کننده آن است، بسیاری را به این باور رسانده است که تعیین مرز دقیق میان مفاهیم باسوادی و بی سوادی امری ناممکن است، چرا که مرز مشخصی وجود ندارد که فرد با عبور از آن مرز از وادی بی سوادی قدم به حریم امن سواد بگذارد.

در همین ارتباط هیل ریچ^۱ معتقد است که هر تعریفی که از مفهوم سواد ارائه می‌گردد بایستی تمامی درجات توسعه را مد نظر قرار دهد و مفهوم سواد باید به عنوان طیفی معنایی^۲ در نظر گرفته شود که فرد براساس ضروریات اجتماعی و نیز ویژگی‌ها و تلاش فردی می‌تواند به درجات متفاوت آن نایل گردد^(۲).

طیف معنایی مفهوم سواد از بی سوادی مطلق^۳، یعنی وضعیتی که فرد نمی‌تواند بخواند و بنویسد آغاز می‌شود و در درجات بعدی به بی سوادی عملکردی^۴ می‌رسد. در این مرحله فرد تا حدودی توانایی خواندن و نوشتن دارد، اما این توانایی در حد برطرف کردن نیازهای روزمره‌اش نیست. طیف معنایی سواد پس از این مرحله، به باسوادی محدود^۵ می‌رسد که در این سطح، فرد می‌تواند تا حد برطرف کردن نیازهای روزمره‌اش بخواند و بنویسد؛ اما توانایی خواندن و نوشتن وی پاسخگوی نیازهای معنوی وی نیست. باسوادی مرحله بعدی طیف معنایی مفهوم سواد است. در این مرحله فرد می‌تواند پاسخگوی نیازهای مادی و معنوی خویش باشد و توانایی درک آنچه که می‌خواند را دارد. البته در این مرحله متون تخصصی و یا متون ادبی با فنون ادبی پیچیده استثنا هستند.

طیف معنایی مفهوم سواد پس از گذر از این مرحله، به مرحله شناختی^۶ می‌رسد. در این مرحله فردی باسواد تلقی می‌شود که بتواند علاوه بر توانایی خواندن اطلاعات، به جست‌وجو و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز خویش نیز بپردازد.

1. Hillerich

2. Continuum

3. Total Illiteracy

4. Functional Illiteracy

5. Limited Literacy

6. Cognitive Area

کولتو^۱ بر این باور است که ادامه طیف معنایی مفهوم سواد تا این مرحله، الزامی است که جامعه اطلاعاتی^۲ بر ما تحمیل کرده است و از نظر این نوع جامعه، فردی با سواد تلقی می شود که بتواند اطلاعات مورد نیاز خود را مکان یابی، تحلیل، و از آنها در جهت حل مشکلات روزمره خود استفاده نماید^(۳).

بورچینال^۳ نیز اعتقاد دارد که با رسیدن طیف معنایی مفهوم سواد به این مرحله، مفهوم سواد به مفهوم سواد اطلاعاتی^۴ تغییر پیدا می کند؛ گرچه چارچوب معنایی آن در همان قالب مفهوم سواد شکل می گیرد. وی یکی از نخستین کسانی است که در سال ۱۹۷۶ ضرورت طرح مفهوم سواد اطلاعاتی را مورد توجه قرار داده است و تلاش کرده است تا آن را به دقت معنی نماید^(۴). طیف معنایی مفهوم سواد در این مرحله به حوزه علم اطلاع رسانی نزدیک می شود و به تدریج کتابداران و اطلاع رسانیان در جهت هم سویی با این مفهوم، تلاش گسترده ای را در جهت تحول برنامه های آموزشی استفاده از منابع اطلاعاتی در جهت آموزش مفاهیم مؤثر در جست و جوی های اطلاعاتی آغاز می کنند.

میلر^۵ بر این باور است که کتابداران شایستگی های بسیاری برای درک مفهوم سواد اطلاعاتی و تلاش در جهت دستیابی به آن دارند. کتابداران توانایی ترجمه اطلاعات را برای استفاده کنندگان دارند. بسیاری از آنان ذاتاً معلم هستند و توانایی آن را دارند تا به استفاده کنندگان کمک کنند تا اطلاعات مورد نظر خود را بیابند، در ذهن خود تحلیل و تعبیر کنند، و در نهایت برای حل مشکلات روزمره خود از آنها استفاده کنند^(۵).

واضح است که بهره گیری از قابلیت علم کتابداری و اطلاع رسانی در تحلیل نیازهای استفاده کنندگان و برآورده ساختن آنها در گرو توجه به اهمیت تحول در برنامه های آموزش استفاده کنندگان است. این برنامه ها تاکنون با هدف ارتقای سطح سواد کتابخانه ای^۶ استفاده کنندگان اطلاعات به اجرا درآمده است و اکنون برای مقابله با چالش های جامعه اطلاعاتی باید در جهت ارتقای سطح سواد اطلاعاتی استفاده کنندگان اطلاعات کامل شود، که این مهم، بودن درک صحیح و دقیق از مفهوم جامع و مبهم سواد اطلاعاتی عینیت پیدا نخواهد کرد.

تعریف مسئله

بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی مسئله پژوهش حاضر را تشکیل داده است. اهمیت و نیز نقشی که این مفهوم در شکل گیری برنامه های آموزش استفاده کنندگان اطلاعات در حوزه

1. Kuhlthau

2. Information Society

3. Burchinal

4. Information Literacy

5. Miller

6. Library Literacy

کتابداری و اطلاع‌رسانی دارد، درک دقیق و صحیح از عناصر اساسی تشکیل‌دهنده این مفهوم و نیز آگاهی از میزان همبندی این مفهوم با دیگر مفاهیم رایج در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی را ضروری ساخته است. این پژوهش کوشش می‌کند تا با یافتن این عناصر تصویر روشنی از این مفهوم را ارائه نماید.

تعریف عملیاتی اجزای مسئله

بررسی. در این پژوهش منظور از بررسی، ارزیابی میزان همبندی^۱ مفاهیم مرتبط با حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی با مفهوم سواد اطلاعاتی است.

سواد اطلاعاتی. منظور عبارتی است که در متون انگلیسی با عنوان Information Literacy از آن یاد می‌شود. از نظر معنایی سواد اطلاعاتی به مهارتی اطلاق شده است که با داشتن آن، فرد بتواند نیاز اطلاعاتی خود را به صورت نسبتاً دقیق تشخیص دهد، منابع اطلاعاتی مرتبط را شناسایی کند، آنها را برحسب درجه ارتباط با نیاز اطلاعاتی خود ارزش‌گذاری کرده، در صورت مساعد بودن سایر عوامل تأثیرگذار در دسترسی به اطلاعات، اطلاعات مورد نظر خود را دریافت کرده، آنها را هضم نموده، و به تجزیه و تحلیل آن اطلاعات بپردازد. شخص باسواد اطلاعاتی کسی است که بتواند میان آنچه به تازگی دریافت کرده با آنچه دانش پیشین وی بوده ارتباط منطقی برقرار کند و در نهایت به سطح بالاتری از دانش عمومی و یا تخصصی دست یابد.

مقاله‌های نشریات. منظور مقاله‌های نشریات انگلیسی زبان نمایه شده در بانک‌های اطلاعاتی حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی (لیزا و ایزا) است. عبارت سواد اطلاعاتی در فیلد عنوان یا در فیلد موضوع این مقالات درج شده است.

پرسش‌های اساسی

۱. مفهوم سواد اطلاعاتی با کدامیک از گروه‌های انسانی همبندی و ارتباط بیشتری دارد؟
۲. کدامیک از ویژگی‌های انسانی همبندی و ارتباط بیشتری با مفهوم سواد اطلاعاتی دارند؟
۳. کدامیک از تسهیلات رفاهی و اجتماعی در پیوند و ارتباط بیشتری با مفهوم سواد اطلاعاتی هستند؟
۴. کدامیک از سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی پیوند و نزدیکی بیشتری با مفهوم سواد اطلاعاتی دارند؟

۵. کدامیک از رویکردهای آموزشی و یادگیری، همابندی و ارتباط بیشتری با مفهوم سواد اطلاعاتی دارند؟
۶. کدامیک از فعالیتهای رایج در حوزه تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی با مفهوم سواد اطلاعاتی بیشتر ارتباط دارند؟
۷. کدامیک از وجوه اجتماعی و فرهنگی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در ارتباط نزدیکی با مفهوم سواد اطلاعاتی قرار دارند؟
۸. کدامیک از وجوه تجارتي و مدیریتی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در پیوند نزدیکی با مفهوم سواد اطلاعاتی قرار دارند؟
۹. کدامیک از سازمان‌ها و نهادهای ارائه دهنده خدمات اطلاع‌رسانی با مفهوم سواد اطلاعاتی ارتباط و همابندی بیشتری دارند؟
۱۰. مفهوم سواد اطلاعاتی با کدامیک از انواع مدارک اطلاعاتی بیشتر مرتبط است؟
۱۱. مفهوم سواد اطلاعاتی با چه نوعی از انواع نظام‌ها، فن‌آوری‌ها، و تجهیزات بیشتر ارتباط دارد؟
۱۲. کدامیک از شبکه‌های اطلاعاتی با مفهوم سواد اطلاعاتی ارتباط و همابندی بیشتری دارند؟
۱۳. کدامیک از رسانه‌های فیزیکی با مفهوم سواد اطلاعاتی بیشتر ارتباط دارند؟

هدف و فایده پژوهش

هدف. بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی و میزان همابندی آن با سایر مفاهیم حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی هدف انجام پژوهش حاضر است.

فایده. کشف مؤلفه‌ها و عناصر و اجزایی که ضرورت طرح این مفهوم را اجتناب‌ناپذیر ساخته‌اند و در معنی‌دار بودن این مفهوم به آن کمک می‌کنند، راه را بر طراحی و تدوین برنامه‌های ملی و منطقه‌ای با توجه به این عناصر و مؤلفه‌ها هموار می‌سازد و می‌توان امیدوار بود که با توجه به این اجزا و مؤلفه‌ها، در سطح ملی به سطح بالاتری از سواد اطلاعاتی دسترسی پیدا کرد.

در برنامه‌ریزی‌های دوره‌های آموزشی و نیز تدوین سرفصل درس‌ها، می‌توان عناصر و اجزای این مفهوم را مورد استفاده قرار داد و از این طریق احتمال موفقیت این نوع برنامه‌ها را افزایش داد.

حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی از نتایج این پژوهش در برنامه‌هایی که برای آموزش استفاده‌کنندگان اطلاعات طراحی و اجرا می‌کند، سود خواهد برد و می‌تواند با توجه به مؤلفه‌هایی که خصوصاً در داخل حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی با مفهوم سواد اطلاعاتی

همایندی بیشتری دارند، به اجرای غنی تر این برنامه ها کمک کند.

فرضیه های پژوهش

۱. مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه سنی کودکان، همایندی بیشتری نسبت به مفاهیم مربوط به گروه سنی بزرگسالان دارد.

۲. مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابخانه ها، همایندی بیشتری نسبت به مفاهیم مربوط به سایر سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی دارد.

متغیرهای اساسی پژوهش

متغیر مستقل. مقاله های نشریات انگلیسی زبان نمایه شده در بانک های اطلاعاتی لیزا و ایزا. متغیر وابسته. مفهوم سواد اطلاعاتی.

روش و جامعه پژوهش

در پژوهش حاضر به منظور بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی از روش تحلیل محتوی استفاده شده است. از آنجا که هدف اصلی این روش، بررسی پیام ها برای شناساندن معرف هایی است که با استفاده از آنها بتوان واقعیت هایی را که متفاوت با ظاهر پیام است استنباط کرد، در انجام پژوهش حاضر این روش مناسب ترین روش در دستیابی به نتیجه مطلوب بوده است. جامعه مورد مطالعه این پژوهش شامل آن دسته از مقاله های نشریات انگلیسی زبان نمایه شده در بانک های اطلاعاتی ایزا^۱ و لیزا^۲ است که یا در فیلد موضوع^۳ و یا در فیلد عنوان^۴ آنها عبارت سواد اطلاعاتی^۵ به کار رفته باشد. آن بخش از مقاله های بانک اطلاعاتی اریک^۶ که به سبب قرابت موضوعی با حوزه کتابداری و اطلاع رسانی به عنوان یک بانک اطلاعاتی فرعی^۷ در ایزا گنجانده شده اند، نیز در این ارتباط مورد جست و جو قرار گرفته اند.

تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش

در پژوهش حاضر، مفاهیمی که با مفهوم سواد اطلاعاتی در جامعه مورد مطالعه این

1. Information Science Abstracts

2. Library and Information Science Abstracts

4. Title Field

5. Information Literacy

6. Educational Resources Information Center

3. Subject Field

7. ISA Subset

پژوهش همراه بوده‌اند، با توجه به پرسش‌های اساسی پژوهش، در قالب سیزده مقوله مفهومی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نتایج این بررسی در قالب جدول‌ها و نمودارها ارائه شده است که ادامه این فصل به ارائه این یافته‌ها اختصاص دارد.

مقوله گروه‌های انسانی

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه‌های مختلف سنی همان‌طور که در جدول یک ملاحظه می‌گردد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه سنی کودکان بیشترین همابندی (۷۷/۲۷ درصد) را داشته است.

جدول ۱. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه‌های مختلف سنی

گروه‌های سنی	فراوانی	درصد
کودکان	۸۵	۷۷/۲۷
بزرگسالان	۲۴	۲۱/۸۱
نوجوانان	۱	۰/۹

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کارشناسان موضوعی مختلف مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین همابندی (۸۴/۵۴ درصد) را با مفاهیم مربوط به کارشناسان و شاغلان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی داشته است. پس از این گروه، مفاهیم مربوط به پزشکان (۴/۵۲ درصد) و مفاهیم مربوط به نویسندگان (۴/۱ درصد) در مرتبه‌های بعدی قرار دارند. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، پس از مفاهیم مربوط به کارشناسان و شاغلان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، میزان همابندی مفاهیم مربوط به سایر کارشناسان موضوعی با مفهوم سواد اطلاعاتی به‌طرز چشمگیری کاهش پیدا کرده است.

جدول ۲. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کارشناسان موضوعی

کارشناسان موضوعی	فراوانی	درصد
کارشناسان و شاغلان حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی	۸۰۴	۸۴/۵۴
پزشکان	۴۳	۴/۵۲
نویسندگان	۳۹	۴/۱
متخصصان بهداشت	۲۹	۳/۰۴
متخصصان شیمی	۲۰	۲/۱
سایر گروه‌ها	۱۶	۱/۷

میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کارشناسان شاغل در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی

از میان مفاهیم مربوط به کارشناسان و متخصصان مختلف حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابداران بیشترین همایندی (۶۷/۰۹ درصد) را داشته است. پس از این گروه، مفاهیم مربوط به متخصصان رسانه‌ها (۲۱/۸۹ درصد) نیز همایندی زیادی با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته‌اند. مفاهیم مربوط به نمایه‌سازان کمترین میزان همایندی (۰/۱۲ درصد) را با مفهوم سواد اطلاعاتی نشان داده‌اند.

جدول ۳. میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کارشناسان حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی

کارشناسان کتابداری و اطلاع‌رسانی	فراوانی	درصد
کتابداران	۵۱۸	۶۷/۰۹
متخصصان رسانه‌ها	۱۶۹	۲۱/۸۹
دانشمندان علم اطلاعات	۳۵	۴/۵۳
ویراستاران	۱۹	۲/۴۶
واسطه‌های اطلاعاتی	۱۵	۱/۹۴
کارکنان نیمه متخصص کتابخانه‌ها	۱۳	۱/۶۸
مستولان آرشیوها	۲	۰/۲۵
نمایه‌سازان	۱	۰/۱۲

میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابداران

مفاهیم مربوط به کتابداران - معلمان بیشترین میزان همایندی (۷۲/۵ درصد) را با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته‌اند. پس از این گروه، مفاهیم مربوط به کتابداران مدارس (۱۹/۱۶ درصد) در مرتبه بعدی قرار دارند.

جدول ۴. میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابداران

کتابداران	فراوانی	درصد
کتابداران - معلمان	۸۷	۷۲/۵
کتابداران مدارس	۲۳	۱۹/۱۶
کتابداران ارشد	۶	۵
کتابداران مرجع	۳	۲/۵
کتابداران - مربیان	۱	۰/۸۳

میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه‌های فعال در زمینه آموزش در میان مفاهیم مربوط به گروه‌های مختلفی که در زمینه آموزش فعالیت می‌کنند، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه دانشجویان و دانش‌آموزان (۵۹/۰۴ درصد) همایندی بیشتری دارد.

جدول ۵. میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه‌های فعال در زمینه آموزش

گروه‌ها	فراوانی	درصد
دانشجویان و دانش‌آموزان	۷۲۱	۵۹/۰۴
معلمان	۲۹۷	۲۴/۳۲
اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها	۱۳۷	۱۱/۲۲
مدیران مدارس	۵۴	۴/۴۲
رؤسای دانشکده‌ها	۱۲	۰/۹۸

میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه مدیران مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به مدیران مدارس (۵۲/۹۴ درصد) همایندی بیشتری نسبت به مفاهیم مربوط به سایر مدیران داشته است.

جدول ۶. میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه مدیران

مدیران	فراوانی	درصد
مدیران مدارس	۵۴	۵۲/۹۴
هماهنگ‌کنندگان	۱۷	۱۶/۶۶
رؤسای کل	۱۴	۱۳/۷۲
رؤسای دانشکده‌ها	۱۲	۱۱/۷۶
مدیران اطلاعاتی	۳	۲/۹۴
مدیران ناظر	۲	۱/۹۶

مقوله ویژگی‌های انسان

میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به توانایی‌های مختلف انسان همان‌طور که جدول ۷ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به مهارت‌های انسان (۷۴/۲۳ درصد) همایندی بیشتری دارد.

جدول ۷. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به توانایی های انسان

توانایی های انسانی	فراوانی	درصد
مهارت ها	۴۰۹	۷۴/۳۶
قابلیت ها	۸۶	۱۵/۶۳
رهبری	۵۵	۱۰

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به مهارت های انسان
مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به مهارت های اطلاعاتی (۶۲/۷۹ درصد) بیشترین
همابندی را داشته است.

جدول ۸. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به مهارت های انسان

مهارت های انسان	فراوانی	درصد
مهارت های اطلاعاتی	۵۴	۶۲/۷۹
مهارت های تحقیقی	۱۱	۱۲/۷۹
مهارت های تجاری	۶	۶/۹۷
مهارت های فکری	۵	۵/۸۱
سایر مهارت ها	۱۰	۱۷/۴۲

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به ویژگی های روانی انسان
همان طور که جدول ۹ نیز نشان می دهد، مفاهیم مربوط به هوش و شعور انسان (۴۶/۸
درصد) بیشترین همابندی را با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته است.

جدول ۹. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به ویژگی های روانی انسان

ویژگی های روانی	فراوانی	درصد
هوش	۱۳۲	۴۶/۸
رهبری	۵۵	۱۹/۵
طرز فکر	۴۲	۱۴/۸۹
خلاقیت	۳۱	۱۰/۹۹
انگیزه	۱۲	۴/۲۵
سایر ویژگی ها	۱۰	۳/۵۳

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به ویژگی های جسمی و فردی انسان
مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین همابندی را با مفاهیم مربوط به سن انسان (۷۸/۹۴ درصد)
نشان داده است.

جدول ۱۰. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به ویژگی‌های جسمی و فردی انسان

ویژگی‌های فردی و جسمی	فراوانی	درصد
سن	۳۰	۷۸/۹۳
ناتوانایی‌ها	۴	۱۰/۵۲
بلوغ	۲	۵/۲۶
سایر ویژگی‌ها	۱	۵/۲۶

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به رفتارهای انسان همان‌طور که جدول ۱۱ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به همکاری (۳۳/۴ درصد) که یکی از رفتارهای انسانی است، بیشترین همابندی را دارد.

جدول ۱۱. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به رفتارهای انسان

رفتارهای انسان	فراوانی	درصد
همکاری	۱۵۹	۳۳/۴
کارایی	۱۲۵	۲۶/۲۶
مشارکت	۱۰۴	۲۱/۸۴
رفتار اجتماعی	۳۹	۸/۱۹
سایر رفتارها	۴۹	۱۰/۲۹

مقوله تسهیلات رفاهی - اجتماعی

مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به تسهیلات آموزشی (۴۸/۹۷ درصد) بیشترین همابندی را داشته است. جدول ۱۲ همابندی این مفهوم را با مفاهیم مربوط به سایر تسهیلات رفاهی - اجتماعی نشان می‌دهد.

جدول ۱۲. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به تسهیلات رفاهی - اجتماعی

تسهیلات رفاهی - اجتماعی	فراوانی	درصد
تسهیلات آموزشی	۱۴۴	۴۸/۹۷
تسهیلات عمومی	۱۰۷	۳۶/۳۹
ازمایشگاه‌ها	۱۲	۴/۰۸
سایر تسهیلات رفاهی	۳۱	۱۰/۵۴

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به تسهیلات آموزشی همان‌طور که جدول ۱۳ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کلاس‌های درس (۷۹/۸۶ درصد) بیشترین همابندی را داشته است. این جدول میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی را با سایر مفاهیم مربوط به تسهیلات آموزشی نشان می‌دهد.

جدول ۱۳. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به تسهیلات آموزشی

تسهیلات آموزشی	فراوانی	درصد
کلاس‌های درس	۱۱۵	۷۹/۸۶
مجموع‌های آموزشی	۲۷	۱۸/۷۵
مراکز یادگیری	۱	۰/۶۹
مراکز مطالعه	۱	۰/۶۹

مقوله سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی

همان‌طور که جدول ۱۴ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به مدارس (۵۲/۸۹ درصد) بیشترین میزان همابندی را داشته است. پس از مفاهیم مربوط به مدارس، مفاهیم مربوط به دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها (۳۴/۰۷ درصد) نیز همابندی زیادی را با مفهوم سواد اطلاعاتی نشان داده‌اند.

جدول ۱۴. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی

سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی	فراوانی	درصد
مدارس	۴۳۰	۵۲/۸۹
دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها	۲۷۷	۳۴/۰۷
مؤسسات	۳۴	۴/۱۸
سایر سازمان‌ها	۷۱	۸/۷

مقوله فرایندهای آموزش و یادگیری

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع آموزش‌های مختلف همان‌طور که جدول ۱۵ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به آموزش کتابشناختی (۶۵/۹۷ درصد) همابندی بیشتری داشته است.

جدول ۱۵. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع آموزش‌های مختلف

آموزش‌های مختلف	فراوانی	درصد
آموزش کتابشناختی	۱۵۹	۶۵/۹۷
آموزش کاربران	۵۸	۲۴/۰۶
برنامه‌های خودآموز	۱۹	۷/۸۸
آموزش استفاده از رایانه	۳	۱/۲۴
آموزش مهارت‌های شغلی	۲	۰/۸۲

میزان همبندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به رویکردهای رایج در فرایند یادگیری از میان مفاهیم مربوط به رویکردهای رایج در فرایند یادگیری، مفاهیم مربوط به یادگیری مبتنی بر منابع، بیشترین میزان همبندی (۴۶/۳۷ درصد) با مفهوم سواد اطلاعاتی را داشته‌اند. پس از این مفاهیم، مفاهیم مربوط به یادگیری مادام‌العمر (۳۹/۱۳ درصد) در مرتبه بعدی قرار دارند. جدول ۱۶ میزان همبندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به سایر رویکردهای رایج در فرایند یادگیری را نشان می‌دهد.

جدول ۱۶. میزان همبندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به رویکردهای رایج در فرایند یادگیری

رویکردهای رایج در فرایند یادگیری	فراوانی	درصد
یادگیری مبتنی بر منابع	۳۲	۴۶/۳۷
یادگیری مادام‌العمر	۲۷	۳۹/۱۳
یادگیری فعال	۶	۸/۶۹
یادگیری بزرگسالان	۲	۲/۸۹
یادگیری مسئله‌مدار	۱	۱/۴۴
یادگیری طوطی‌وار	۱	۱/۴۴

مقوله فعالیت‌های رایج در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی

همان‌طور که جدول ۱۷ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به بازیابی اطلاعات (۲۳/۹۱ درصد) بیشترین میزان همبندی را در میان مفاهیم مربوط به فعالیت‌های رایج در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی داشته است. مفاهیم مربوط به دسترسی به منابع اطلاعاتی (۱۷/۱۱ درصد) و نیز جست‌وجوی اطلاعات (۱۲/۴۱ درصد) در مرتبه‌های بعدی این همبندی قرار گرفته‌اند.

جدول ۱۷. میزان همبندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به فعالیت‌های رایج در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی

فعالیت‌های رایج در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی	فراوانی	درصد
بازیابی اطلاعاتی	۲۶۰	۲۳/۹۱
دسترسی به منابع اطلاعاتی	۱۸۶	۱۷/۱۱
جست‌وجوی اطلاعات	۱۳۵	۱۲/۴۱
خدمات کتابداری و آرشیوی	۱۰۱	۹/۲۹
استفاده از اطلاعات	۷۵	۶/۸۹
مدیریت منابع اطلاعاتی	۶۳	۵/۷۹
خدمات اطلاعاتی	۶۲	۵/۷
سازماندهی اطلاعات	۵۶	۵/۱۵
نظام‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات	۲۱	۱/۹۳

جدول ۱۷ (دنباله)

فعالیت‌های رایج در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی	فراوانی	درصد
تحويل مدرک	۱۶	۱/۴۷
ویرایش	۱۶	۱/۴۷
خلاصه‌سازی	۱۶	۱/۴۷
سندپردازی	۱۵	۱/۳۷
تولید اطلاعات	۱۴	۱/۲۸
تهیه فتوکپی	۱۲	۱/۱
انتقال اطلاعات	۷	۰/۶۴
اشاعه اطلاعات	۶	۰/۵۵
کتابشناسی	۵	۰/۴۵
مهندسی دانش	۵	۰/۴۵
جریان اطلاعات	۴	۰/۳۶
ترجمه	۴	۰/۳۶
ضبط کتابشناختی	۳	۰/۲۷
ترتیب و تنظیم	۲	۰/۱۸
حفاظت از منابع کتابخانه‌ای	۲	۰/۱۸
نظام‌های جست‌وجو در اینترنت	۱	۰/۰۹

مقوله وجوه اجتماعی - فرهنگی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی

مفاهیم مربوط به سواد به مفهوم کلی آن بیشترین میزان همابندی (۳۶/۴۱ درصد) را با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته است. پس از این مفاهیم، مفاهیم مربوط به اهداف اجتماعی (۲۱/۸ درصد) و سپس مفاهیم مربوط به تحولات اجتماعی (۱۶/۳۲ درصد) در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. جدول ۱۸ میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به وجوه گوناگون اجتماعی - فرهنگی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی را نشان می‌دهد.

جدول ۱۸. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به وجوه اجتماعی - فرهنگی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی

وجوه اجتماعی - فرهنگی	فراوانی	درصد
سواد	۲۹۹	۳۶/۴۱
اهداف اجتماعی	۱۷۹	۲۱/۸
تحولات اجتماعی	۱۳۴	۱۶/۳۲
جامعه اطلاعاتی	۶۷	۸/۱۶
سواد رایانه‌ای	۴۵	۵/۴۸
سیاست عمومی	۲۲	۲/۶۷
گوناگونی‌ها و اختلاف‌ها	۱۷	۲/۰۷
سیاست‌ها	۱۳	۱/۵۸
سرریز اطلاعات	۱۰	۱/۲۱
سایر وجوه اجتماعی - فرهنگی	۳۵	۴/۲۲

مقوله وجوه تجارتي و مدیریتی حوزه کتابداری و اطلاع رسانی

مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین میزان همبندی را با مفاهیم مربوط به برنامه ریزی (۲۶/۷۶ درصد) داشته است. پس از این مفهوم، مفاهیم مربوط به همکاری (۱۸/۹۹ درصد) و سپس مفاهیم مربوط به مدیریت (۱۶/۲۴ درصد) در مرتبه های بعدی قرار گرفته اند.

جدول ۱۹. میزان همبندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به وجوه تجارتي و مدیریتی حوزه کتابداری و اطلاع رسانی

وجوه تجارتي و مدیریتی	فراوانی	درصد
برنامه ریزی	۲۲۴	۲۶/۷۶
همکاری	۱۵۹	۱۸/۹۹
مدیریت	۱۳۶	۱۶/۲۴
بازرگانی	۱۰۸	۱۲/۹
بازاریابی	۷۶	۹/۰۸
زمان بندی	۷۲	۸/۶
فعالیت های مالی	۵۰	۵/۹۷
سایر وجوه تجارتي - مدیریتی	۱۲	۱/۴

مقوله سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی

مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابخانه ها (۹۳/۲۱ درصد) بیشتر از مفاهیم مربوط به سایر سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی همبندی داشته است. جدول ۲۰ میزان همبندی مفهوم سواد اطلاعاتی را با مفاهیم مربوط به سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی نشان می دهد.

جدول ۲۰. میزان همبندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی

سازمان ها	فراوانی	درصد
کتابخانه ها	۸۵۴	۹۳/۱۲
مشاوران	۲۵	۲/۷۲
ناشران	۱۲	۱/۳
مؤسسات دولتی	۱۰	۱/۰۹
فروشنده ها	۹	۰/۹۸
آرشیوها	۴	۰/۴۳
موزه ها	۲	۰/۲۱
	۱	۰/۱

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع کتابخانه‌ها

همان‌طور که جدول ۲۱ نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابخانه‌های مدارس (۵۳/۶۶ درصد) بیشترین میزان همابندی را داشته است. مفاهیم مربوط به کتابخانه‌های عمومی (۲۳/۰۶ درصد) در مرتبه دوم و مفاهیم مربوط به کتابخانه‌های دانشگاهی (۱۵/۰۸ درصد) در مرتبه سوم از نظر میزان همابندی با مفهوم سواد اطلاعاتی قرار گرفته‌اند.

جدول ۲۱. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع کتابخانه‌ها

کتابخانه‌ها	فراوانی	درصد
کتابخانه‌های مدارس	۲۴۹	۵۳/۶۶
کتابخانه‌های عمومی	۱۰۷	۲۳/۰۶
کتابخانه‌های دانشگاهی	۷۰	۱۵/۰۸
کتابخانه‌های تحقیقاتی	۱۴	۳/۰۱
کتابخانه‌های تخصصی	۱۱	۲/۳۷
کتابخانه‌های دولتی	۳	۰/۶۴
کتابخانه‌های رقیمی	۲	۰/۴۳
کتابخانه‌های سازمانی	۲	۰/۴۳
کتابخانه‌های شعبه (فرعی)	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های بازرگانی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های آموزشی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های شخصی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های خصوصی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های مجازی	۱	۰/۲۱

مقوله انواع مدارک^۱

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع مدارک از نقطه نظر محتوای

اطلاعاتی و هدف مدارک

همان‌طور که جدول ۲۲ نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین میزان همابندی را با مفاهیم مربوط به منابع اطلاعاتی (۵۳/۵۱ درصد) داشته است. مفاهیم مربوط به استانداردها (۱۴/۶۵ درصد) و مفاهیم مربوط به رکوردها (۵/۵۹ درصد) در مرتبه‌های بعدی این همابندی قرار گرفته‌اند.

مقوله وجوه تجارتي و مدیریتی حوزه کتابداری و اطلاع رسانی

مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین میزان همابندی را با مفاهیم مربوط به برنامه ریزی (۲۶/۷۶ درصد) داشته است. پس از این مفهوم، مفاهیم مربوط به همکاری (۱۸/۹۹ درصد) و سپس مفاهیم مربوط به مدیریت (۱۶/۲۴ درصد) در مرتبه های بعدی قرار گرفته اند.

جدول ۱۹. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به وجوه تجارتي و مدیریتی حوزه کتابداری و اطلاع رسانی

وجوه تجارتي و مدیریتی	فراوانی	درصد
برنامه ریزی	۲۲۴	۲۶/۷۶
همکاری	۱۵۹	۱۸/۹۹
مدیریت	۱۳۶	۱۶/۲۴
بازرگانی	۱۰۸	۱۲/۹
بازاریابی	۷۶	۹/۰۸
زمان بندی	۷۲	۸/۶
فعالیت های مالی	۵۰	۵/۹۷
سایر وجوه تجارتي - مدیریتی	۱۲	۱/۴

مقوله سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی

مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابخانه ها (۹۳/۲۱ درصد) بیشتر از مفاهیم مربوط به سایر سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی همابندی داشته است. جدول ۲۰ میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی را با مفاهیم مربوط به سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی نشان می دهد.

جدول ۲۰. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به سازمان های ارائه دهنده خدمات اطلاع رسانی

سازمان ها	فراوانی	درصد
کتابخانه ها	۸۵۴	۹۳/۱۲
مشاوران	۲۵	۲/۷۲
ناشران	۱۲	۱/۳
مؤسسات دولتی	۱۰	۱/۰۹
فروشنده ها	۹	۰/۹۸
آرشیوها	۴	۰/۴۳
موزه ها	۲	۰/۲۱
مراکز تحلیل اطلاعات	۱	۰/۱

میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع کتابخانه‌ها همان‌طور که جدول ۲۱ نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتابخانه‌های مدارس (۵۳/۶۶ درصد) بیشترین میزان همایندی را داشته است. مفاهیم مربوط به کتابخانه‌های عمومی (۲۳/۰۶ درصد) در مرتبه دوم و مفاهیم مربوط به کتابخانه‌های دانشگاهی (۱۵/۰۸ درصد) در مرتبه سوم از نظر میزان همایندی با مفهوم سواد اطلاعاتی قرار گرفته‌اند.

جدول ۲۱. میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع کتابخانه‌ها

کتابخانه‌ها	فراوانی	درصد
کتابخانه‌های مدارس	۲۴۹	۵۳/۶۶
کتابخانه‌های عمومی	۱۰۷	۲۳/۰۶
کتابخانه‌های دانشگاهی	۷۰	۱۵/۰۸
کتابخانه‌های تحقیقاتی	۱۴	۳/۰۱
کتابخانه‌های تخصصی	۱۱	۲/۳۷
کتابخانه‌های دولتی	۳	۰/۶۴
کتابخانه‌های رقمی	۲	۰/۴۳
کتابخانه‌های سازمانی	۲	۰/۴۳
کتابخانه‌های شعبه (فرعی)	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های بازرگانی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های آموزشی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های شخصی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های خصوصی	۱	۰/۲۱
کتابخانه‌های مجازی	۱	۰/۲۱

مقوله انواع مدارک^۱

میزان همایندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع مدارک از نقطه نظر محتوای اطلاعاتی و هدف مدارک

همان‌طور که جدول ۲۲ نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین میزان همایندی را با مفاهیم مربوط به منابع اطلاعاتی (۵۳/۵۱ درصد) داشته است. مفاهیم مربوط به استانداردها (۱۴/۶۵ درصد) و مفاهیم مربوط به رکوردها (۵/۵۹ درصد) در مرتبه‌های بعدی این همایندی قرار گرفته‌اند.

جدول ۲۲. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع مدارک از نقطه نظر محتوای اطلاعاتی و هدف مدارک

انواع مدارک	فراوانی	درصد
منابع اطلاعاتی	۵۵۵	۵۳/۵۱
استانداردها	۱۵۲	۱۴/۶۵
رکوردها	۵۸	۵/۵۹
جانشینان مدرک	۵۶	۵/۴
بررسی‌ها	۴۷	۴/۵۳
اطلاعات	۴۴	۴/۲۴
نمایه‌ها	۳۳	۳/۱۸
فهرست‌ها	۳۲	۳/۰۸
پایان‌نامه‌ها	۱۷	۱/۶۳
سایر مدارک	۴۳	۴/۱

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع منابع اطلاعاتی مفاهیم مربوط به پایگاه‌های اطلاعاتی (۵۸/۵۵ درصد) بیشترین میزان همابندی را با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته است. پس از این گروه، مفاهیم مربوط به منابع اطلاعاتی انسانی (۲۲/۰۵ درصد) و مفاهیم مربوط به منابع مرجع (۱۹/۳۹ درصد) نیز با مفهوم سواد اطلاعاتی همابندی قابل ملاحظه‌ای نشان داده‌اند.

جدول ۲۳. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع منابع اطلاعاتی

منابع اطلاعاتی	فراوانی	درصد
پایگاه‌های اطلاعاتی	۱۵۴	۵۸/۵۵
منابع اطلاعاتی انسانی	۵۸	۲۲/۰۵
منابع مرجع	۵۱	۱۹/۲۹

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع مدارک از نقطه نظر شیوه دسترسی به مدارک و سازماندهی آنها

همان‌طور که جدول ۲۴ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع انتشارات (۶۵/۶۸ درصد) بیشترین میزان همابندی را داشته است. پس از این گروه، مفاهیم مربوط به گزارش‌ها (۲۳/۳۱ درصد) نیز همابندی زیادی با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته‌اند.

جدول ۲۴. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع مدارک از نقطه نظر شیوه

دسترسی به مدارک و سازماندهی آنها

انواع مدارک	فراوانی	درصد
انتشارات	۴۰۰	۶۵/۶۸
گزارش‌ها	۱۴۲	۲۳/۳۱
مجموعه‌ها	۳۰	۴/۹۲
مواد کتابخانه‌ای	۲۱	۳/۴۴
فرامتن	۱۳	۲/۱۳
فرارسانه	۳	۰/۴۹

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع انتشارات

مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین میزان همابندی را با مفاهیم مربوط به پیامدها (۳۶/۵۲ درصد) داشته است. پس از این گروه، مفاهیم مربوط به کتاب‌ها (۲۳/۷۶ درصد) و مفاهیم مربوط به انتشارات الکترونیکی (۲۰ درصد) در مرتبه‌های بعدی همابندی با مفهوم سواد اطلاعاتی قرار گرفته‌اند. جدول ۲۵ میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی را با مفاهیم مربوط به انواع انتشارات نشان می‌دهد.

جدول ۲۵. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع انتشارات

انتشارات	فراوانی	درصد
پیامدها	۱۲۶	۳۶/۵۲
کتاب‌ها	۸۲	۲۳/۷۶
انتشارات الکترونیکی	۶۹	۲۰
مطبوعات	۴۳	۱۲/۴۶
انتشارات دولتی	۶	۱/۷۳
انتشارات تخصصی	۵	۱/۴۴
تجدید چاپ‌ها	۵	۱/۴۴
گزارش‌های کنفرانس‌ها	۳	۰/۸۶
نک‌نگاشت‌ها	۳	۰/۸۶
جزوه‌ها	۲	۰/۵۷
سلسله انتشارات	۱	۰/۲۸

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع مدارک از نظر شکل فیزیکی

همان‌طور که جدول ۲۶ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کتاب‌ها (۲۰/۳۴ درصد)، از نقطه نظر شکل فیزیکی مدرک، بیشترین میزان همابندی را داشته

است. مفاهیم مربوط به نرم‌افزارهای رایانه‌ای (۱۹/۱ درصد) و مفاهیم مربوط به رسانه‌ها (۱۸/۶۱ درصد) نیز در مرتبه بعدی این گروه قرار گرفته‌اند.

جدول ۲۶. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع مدارک از نظر شکل فیزیکی آنها

انواع مدارک	فراوانی	درصد
کتاب‌ها	۸۲	۲۰/۳۴
نرم‌افزارهای رایانه‌ای	۷۷	۱۹/۱
رسانه‌ها	۷۵	۱۸/۶۱
رسانه‌های غیرچاپی	۶۵	۱۶/۱۲
انتشارات الکترونیکی	۵۴	۱۳/۳۹
چند رسانه‌ای‌ها	۱۷	۴/۲۱
گرافیک‌ها	۱۳	۳/۲۲
سایر مدرک‌ها	۲۰	۴/۹۳

مقوله نظام‌ها، فن‌آوری‌ها و تجهیزات

همان‌طور که جدول ۲۷ نیز نشان می‌دهد، مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به تجهیزات رایانه (۵۶/۲۵ درصد) بیشترین میزان همابندی را داشته است.

جدول ۲۷. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به نظام‌ها، فن‌آوری‌ها و تجهیزات

نظام‌ها، فن‌آوری‌ها و تجهیزات	فراوانی	درصد
تجهیزات رایانه	۲۴۳	۵۶/۲۵
فن‌آوری اطلاعات	۷۸	۱۸/۰۵
تجهیزات نوری	۴۳	۹/۹۵
تجهیزات دیداری شنیداری	۳۸	۸/۷۹
تجهیزات ارتباطات از راه دور	۱۰	۲/۳۱
فن‌آوری آموزشی	۷	۱/۶۲
دوربین	۴	۰/۹۲
ابزارهای دستی	۲	۰/۴۶
تجهیزات کتابخانه‌ای	۲	۰/۴۶
سایر نظام‌ها، فن‌آوری‌ها و تجهیزات	۵	۱/۱۵

میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع کاربردهای رایانه مفهوم سواد اطلاعاتی بیشترین میزان همابندی را با مفاهیم مربوط به ارتباطات با واسطه رایانه (۴۰/۱۹ درصد) داشته است.

جدول ۲۸. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع کاربردهای رایانه

کاربردهای رایانه	فراوانی	درصد
ارتباطات با واسطه رایانه	۴۱	۴۰/۱۹
جست‌وجوهای پیوسته	۳۲	۳۱/۳۷
آموزش به کمک رایانه	۱۳	۱۲/۷۴
هوش مصنوعی	۱۰	۹/۸
سایر کاربردها	۶	۵/۸۸

مقوله شبکه‌های اطلاعاتی و اجزای آنها

مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به شبکه‌های ارتباطات از راه دور (۸۸/۲۳ درصد) همابندی زیادی داشته است. جدول ۲۹ میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی را با مفاهیم مربوط به انواع شبکه‌های اطلاعاتی نشان می‌دهد.

جدول ۲۹. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به شبکه‌های اطلاعاتی و اجزای آنها

شبکه‌های اطلاعاتی	فراوانی	درصد
شبکه‌های ارتباطات از راه دور	۱۰۵	۸۸/۲۳
شبکه‌های کتابخانه‌ای	۷	۵/۸۸
شبکه‌های دانشگاهی	۳	۲/۵۲
سایر شبکه‌های اطلاعاتی و اجزای آنها	۴	۳/۳۶

مقوله رسانه‌های فیزیکی

مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به رسانه‌های نوری (۷۴/۱۳ درصد) بیشترین میزان همابندی را داشته است. جدول ۳۰ میزان همابندی این مفهوم را با مفاهیم مربوط به انواع رسانه‌های فیزیکی نشان می‌دهد.

جدول ۳۰. میزان همابندی مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به انواع رسانه‌های فیزیکی

رسانه‌های فیزیکی	فراوانی	درصد
رسانه‌های نوری	۴۳	۷۴/۱۳
رسانه‌های مغناطیسی	۶	۱۰/۳۴
کاغذ	۵	۸/۶۲
میکروفرم‌ها	۴	۶/۸۹

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مفهوم سواد اطلاعاتی و مفاهیم مربوط به گروه سنی کودکان

فرضیه اول این پژوهش یعنی ارتباط میان مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه سنی کودکان تأیید شده است. یافته‌های حاصل از مقوله اول (مقوله گروه‌های انسانی) حاکی از ارتباط و پیوند مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه سنی کودکان می‌کند. یافته‌های مقوله‌های دیگر نیز این یافته را تأیید می‌کنند: مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به معلمان - کتابداران بیشترین میزان همابندی و ارتباط را دارد. مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به گروه دانش‌آموزان بیشترین میزان همابندی را نشان داده است. مفاهیم مربوط به مدیران مدارس بیشتر از مفاهیم مربوط به سایر مدیران با مفهوم سواد اطلاعاتی ارتباط دارند. در میان ویژگی‌های جسمی و فردی انسان، مفهوم سن همابندی بیشتری با مفهوم سواد اطلاعاتی نشان داده است. مفاهیم مربوط به تسهیلات آموزشی در میان مفاهیم مربوط به سایر تسهیلات بیشترین میزان همابندی با مفهوم سواد اطلاعاتی را نشان داده‌اند. مفاهیم مربوط به کلاس‌های درس در میان مفاهیم مربوط به تسهیلات آموزشی بیشترین میزان همابندی را با مفهوم سواد اطلاعاتی دارند. در میان مفاهیم مربوط به سازمان‌های اجتماعی، مفاهیم مربوط به مدارس بیش از سایر سازمان‌ها با مفهوم سواد اطلاعاتی همابند شده‌اند، و در این میان مفاهیم مربوط به دبیرستان‌ها بیشترین میزان همابندی را نشان داده‌اند. و مفاهیم مربوط به کتابخانه‌های مدارس بیش از مفاهیم مربوط به سایر انواع کتابخانه‌ها با مفهوم سواد اطلاعاتی ارتباط دارند.

مفهوم سواد اطلاعاتی و مفاهیم مربوط به گروه کتابداران

یافته‌های حاصل از مقوله اول نشان می‌دهد که مفهوم سواد اطلاعاتی با مفاهیم مربوط به کارشناسان و شاغلان حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی بیشترین میزان همابندی را داشته است و یافته‌های دیگر این پژوهش نیز این نکته را تأیید می‌کنند. مفاهیم مربوط به کتابداران ارتباط و همابندی بیشتری با مفهوم سواد اطلاعاتی نشان داده‌اند. مفاهیم مربوط به مهارت‌های اطلاع‌یابی در میان تمامی مفاهیم مربوط به انواع مهارت‌ها بیشترین میزان همابندی را با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته است. مفاهیم مربوط به آموزش کتابشناختی در میان مفاهیم مربوط به سایر انواع آموزش‌ها بیشترین میزان همابندی را با مفهوم سواد اطلاعاتی نشان داده است. و از میان مفاهیم مربوط به سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات اطلاع‌رسانی، مفاهیم مربوط به کتابخانه‌ها بیشترین میزان همابندی را با مفهوم سواد اطلاعاتی نشان داده‌اند. بدین ترتیب فرضیه دوم این پژوهش نیز تأیید می‌گردد و این پژوهش نشان می‌دهد که مفاهیم مربوط به کتابخانه‌ها بیشترین میزان همابندی را با مفهوم سواد اطلاعاتی داشته‌اند.

مفهوم سواد اطلاعاتی در یک نگاه

در پایان این پژوهش با استفاده از تمامی یافته‌های پژوهش می‌توان تصویری از این مفهوم وسیع و مبهم را به دست داد.

- این مفهوم با گروه سنی کودکان ارتباط بیشتری برقرار می‌کند و لزوم برنامه‌ریزی در جهت افزایش قابلیت‌های این گروه سنی را در این جهت یادآور می‌شود.

- این مفهوم برای گسترش کاربردی خود، بیشتر به کتابداران و اطلاع‌رسانان چشم دوخته است و امیدوار است این گروه با برنامه‌ریزی‌های کوتاه مدت و بلند مدت بتوانند در جهت رسیدن به اهداف فردی و اجتماعی تمامی افراد جامعه مؤثر باشند.

- مفهوم سواد اطلاعاتی با دانش‌آموزان و دانشجویان ارتباط بهتری برقرار می‌کند و معتقد است که همکاری میان آنها با گروه معلمان و استادان و نیز با مدیران مدارس و دانشکده‌ها، در نهایت به ارتقای سطح این مفهوم در جامعه کمک نماید.

- مفهوم سواد اطلاعاتی توانایی‌های انسان را بیشتر مورد خطاب قرار می‌دهد و به افزایش توانایی‌های اطلاعاتی و تحقیقی افراد توجه می‌کند.

- هوش و ذکاوت انسانی نیز مورد توجه مفهوم سواد اطلاعاتی است و خصوصاً این ویژگی را در ارتباط با سن افراد بررسی و ارزیابی می‌کند.

- مفهوم همکاری و نیز موفقیت و مشارکت، مفاهیم با ارزشی از نظر مفهوم سواد اطلاعاتی هستند و این مفهوم امیدوار است با برنامه‌ریزی در این جهت، به گسترش خود در جامعه کمک نماید.

- تسهیلات آموزشی و نیز تسهیلات عمومی از ضروریات گسترش و بهبود وضعیت سواد اطلاعاتی در جامعه محسوب می‌شوند.

- مفهوم سواد اطلاعاتی با مدارس و خصوصاً با دبیرستان‌ها انس و الفت بیشتری دارد و لزوم برنامه‌ریزی کمی و کیفی را در این ارتباط یادآور می‌شود.

- خاستگاه مفهوم سواد اطلاعاتی با حوزه آموزش پیوند و قرابتی نزدیک دارد؛ شاید به این دلیل که این مفهوم با تمامی حوزه‌های دانش بشری مرتبط است.

- مفهوم سواد اطلاعاتی به یادگیری‌های مبتنی بر متون و نیز به یادگیری مادام‌العمر توجه زیادی نشان می‌دهد و یکی از کارکردهای اصلی خود را دسترسی به این مفاهیم می‌داند.

- این مفهوم با بازیابی اطلاعات، دسترسی به اطلاعات و نیز جست‌وجوی اطلاعات پیوندهای نزدیکی دارد.

- مفهوم سواد در معنای کلی آن مورد توجه و احترام مفهوم سواد اطلاعاتی است و رسیدن به اهداف اجتماعی و انجام تغییرات اجتماعی را بسیار ضروری می‌داند.

- مفهوم سواد اطلاعاتی با برنامه‌ریزی و همکاری ارتباط دارد و معتقد است که توجه به این

- حوزه‌ها راه را بر گسترش این مفهوم هموار می‌سازد.
- مفهوم سواد اطلاعاتی با کتابخانه‌ها پیوندی ناگسستنی دارد و خصوصاً به کتابخانه‌های مدارس، کتابخانه‌های عمومی و نیز کتابخانه‌های دانشگاهی توجه خاصی دارد.
 - منابع اطلاعاتی و از میان آنها پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته بسیار مورد توجه و علاقه مفهوم سواد اطلاعاتی هستند.
 - انتشارات و خصوصاً نشریات و کتاب‌ها منابعی هستند که مفهوم سواد اطلاعاتی خود را بسیار مدیون آنها می‌داند.
 - مفهوم سواد اطلاعاتی خود را و امدار تجهیزات رایانه‌ای می‌داند و به ارتباطاتی که از طریق رایانه برقرار می‌شوند، توجه و علاقه خاصی دارد.
 - شبکه‌های ارتباطی از راه دور بسیار مورد توجه مفهوم سواد اطلاعاتی هستند و این مفهوم گسترش خود را مدیون این شبکه‌ها می‌داند.
 - مفهوم سواد اطلاعاتی با رسانه‌های نوری بیش از سایر رسانه‌ها قرابت و نزدیکی دارد.

نتیجه‌گیری

ضرورت برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در زمینه ارتقای سواد اطلاعاتی و آموزش این مهارت، موضوع پژوهش حاضر نیست. اما اگر این ضرورت را باور داشته باشیم، پژوهش حاضر تلاش کرده است تا نکات قابل توجه در این‌گونه سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها را مشخص سازد و با نگاهی علمی این نکات را یادآور شود.

از یافته‌های پژوهش حاضر چنین برمی‌آید که ارتقای سواد اطلاعاتی در گروه سنی کودکان بیشتر معنا پیدا می‌کند. شاید از آن جهت که این گروه سنی آمادگی بیشتری برای کسب مهارت‌ها و آموزش‌های مختلف را دارند و شاید نیز بدان جهت که این گروه، در سال‌های آینده زندگی امکان ممارست و افزایش مهارت‌های اطلاعاتی خود را بیش از سایر گروه‌های اجتماعی و انسانی خواهند داشت. توجه به این نکته از آن جهت حائز اهمیت است که در برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌ها توجه به این گروه سنی در اولویت قرار گیرد و بخش اعظم سرمایه برای این گروه هزینه گردد. در همین ارتباط باید از تمامی جوانب و زمینه‌هایی که در شکوفایی توانایی‌ها و مهارت‌های اطلاعاتی این گروه نقش دارند نیز نام برد. کتابخانه‌های مدارس، مدیران مدارس، معلمان، توجه به تسهیلات آموزشی و بهبود وضعیت کلاس‌های درس، و نیز توجه به سطوح مختلف مدارس خصوصاً مقطع دبیرستان در کنار یکدیگر زنجیره‌ای معنادار را می‌سازند که در نهایت در چارچوب برنامه‌های آموزشی از قبل طراحی شده، می‌توانند به ارتقای سطح سواد اطلاعاتی در این گروه سنی کمک نمایند.

از یافته‌های پژوهش حاضر همچنین استنباط می‌شود که نقش کتابداران در ارتقای سواد اطلاعاتی نقشی انکارناپذیر است. براساس همین یافته، توجه به شیوه آموزش این گروه در مقاطع مختلف تحصیلات دانشگاهی و برخورداری آنان از مهارتی که بعدها قرار است خود متولی گسترش و توسعه آن باشند، بسیار ضروری و با اهمیت است. طراحی دوره‌هایی در ارتباط با شیوه آموزش به کاربران اطلاعات در برنامه درسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز ضروری به نظر می‌رسد. همچنین کتابداران را باید با جنبه‌های روانشناختی کار آموزش و شیوه‌های تأثیر بخشی کار آموزش بر روی استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌ها آشنا کرد تا در آینده بتوانند به درستی متولی ارتقای مهارت‌های اطلاعاتی و تحقیقاتی در میان محققان و سایر گروه‌های اجتماعی باشند. تربیت انواع مختلف کتابداران مناسب با انواع کتابخانه‌ها نیز بسیار ضروری به نظر می‌رسد، بدان جهت که محیط فعالیت کتابداران بسیار متفاوت است و این تفاوت ممکن است به تحول نقش کلی آنان در جریان فعالیت‌های حرفه‌ای نیز تبدیل گردد. به عنوان نمونه در کتابخانه‌های مدارس کتابداران کم‌کم به صورت معلم-کتابدار ظاهر می‌شوند و این تحول نقش به سبب ضرورت محیطی است که آنها در آن خدمت می‌کنند. اگر کتابداران متناسب با نقش خود در محیط‌های آینده حرفه‌ای تربیت نشده باشند، امکان ناتوانی آنان در پاسخ‌گویی به درخواست‌های کاربران وجود خواهد داشت و انتظار ارتقای سواد اطلاعاتی از سوی آنان انتظاری نابجا خواهد بود.

توجه به ضرورت غنی‌سازی و بهبود وضعیت خدمات انواع کتابخانه‌ها، خصوصاً کتابخانه‌های مدارس، کتابخانه‌های دانشگاهی و کتابخانه‌های عمومی بسیار ضروری به نظر می‌رسد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مفاهیم مربوط به کتابخانه‌ها بیش از هر سازمانی با مفهوم سواد اطلاعاتی ارتباط دارند و این ارتباط از وجوه گوناگونی قابل تعبیر است: منابع کتابخانه‌ها و استفاده از آنها جهت پاسخ‌گویی به سؤال‌های کاربران فرصت ارتقای سواد اطلاعاتی را فراهم می‌آورند. جست‌وجو در منابع کتابخانه‌ای به تقویت قدرت بازیابی اطلاعات مرتبط کمک می‌کنند. تجهیز کتابخانه‌ها به ابزارهای روزآمد در بازیابی اطلاعات به سرعت و دقت بازیابی اطلاعات می‌افزاید و دسترسی به منابع را تسهیل می‌کند؛ چنان‌چه پژوهش حاضر نیز نشان داد که بازیابی و دسترسی به منابع مفاهیم کلیدی نزد باسوادان اطلاعاتی هستند.

توجه به جنبه‌های روانی کار آموزش در آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی نیز بسیار ضروری است. همان‌طور که پژوهش حاضر نیز نشان داد، مفاهیمی مانند هوش و ذکاوت انسان و توانایی رهبری و شیوه تفکر و مفاهیم کلیدی در دسترسی به سواد اطلاعاتی هستند. همچنین برخی از رفتارهای انسان مانند همکاری، مشارکت و کارآیی مفاهیمی هستند که با مفهوم سواد اطلاعاتی ارتباط برقرار می‌کنند. توجه به این نکات در برنامه‌ریزی هر نوع آموزشی بسیار

ضروری به نظر می‌رسد و نشان از نقشی دارد که این مفاهیم به صورت بالقوه در میزان موفقیت فرد در دستیابی به اهداف و رفتارهای آموزشی بازی می‌کنند. بنابراین توجه به این نکات در طراحی هر برنامه درسی که برای ارتقای سطح سواد اطلاعاتی طراحی می‌شود می‌تواند تا حدود زیادی به موفقیت این برنامه کمک کند و رسیدن به هدف مطلوب را تسهیل نماید.

توجه به برخی از سازمان‌های اجتماعی مانند مدارس و نیز دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها نیز ضروری به نظر می‌رسد. این پژوهش نشان داد که مفاهیم مربوط به این نوع سازمان‌ها با مفهوم سواد اطلاعاتی همبستگی زیادی دارند و لذا، توجه و دقت در میزان سرمایه‌گذاری، شیوه برنامه‌ریزی، و نظارت بر عملکرد این سازمان‌ها می‌تواند در مجموع به ارتقای مفهوم سواد اطلاعاتی در بلند مدت کمک نماید. شاید به آن جهت که این سازمان‌ها متولی پرورش انسان‌هایی هستند که قابلیت‌هایی همچون سواد اطلاعاتی در جامعه اطلاعاتی آینده از آنان انتظار می‌رود.

توجه حوزه آموزش به طور کلی و آموزش در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی به طور خاص به مفاهیمی مانند یادگیری مبتنی بر منابع اطلاعاتی و یادگیری مادام‌العمر، و نیز مفاهیمی مانند یادگیری فعال میزان موفقیت در دسترسی به سطح بالاتری از سواد اطلاعاتی را افزایش خواهد داد، چرا که در واقع این مفاهیم کارکردها و صورت‌های خارجی مهارت‌های مربوط به سواد اطلاعاتی هستند؛ یعنی فرد با سواد اطلاعاتی، فراگیری مادام‌العمر خواهد بود، و یادگیری وی مبتنی بر منابع اطلاعاتی و از نوع یادگیری فعال است. واضح است که چنین فردی از نظر میزان خلاقیت و سودمندی از فراگیران منفعل بسیار متفاوت است.

توجه به غنی‌سازی و فراهم‌آوری زمینه‌های تولید، توزیع و استفاده از منابع اطلاعاتی مختلف و نیز گسترش استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی، به‌ویژه پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته از جمله نکاتی هستند که در دستیابی به سطح بالاتری از سواد اطلاعاتی نقش خواهند داشت. به همین سبب سرمایه‌گذاری در زمینه صنعت نشر، سازماندهی کتاب‌ها و نشریات و نیز سرمایه‌گذاری در زمینه تجهیزات رایانه‌ای و فن‌آوری اطلاعات اهمیت پیدا می‌کند و در پرورش سواد اطلاعاتی نقش عمده‌ای برعهده می‌گیرد؛ همان‌طور که یافته‌های این پژوهش نیز نشان از ارتباط مفاهیم مربوط به رسانه‌های نوری مانند دیسک‌های نوری با مفهوم سواد اطلاعاتی دارد.

سرمایه‌گذاری در زمینه‌های ارتباطات از راه دور، خصوصاً شبکه‌های اطلاع‌رسانی، مانند اینترنت نیز از جمله نکاتی است که پژوهش حاضر به آن اشاره می‌کند. شاید گذار از یک جامعه سنتی به جامعه اطلاعاتی موضوعی است که این ضرورت را مطرح ساخته است و شاید بدون توانایی و مهارت جست‌وجو دسترسی به اطلاعات در این شبکه‌ها، مفهوم سواد اطلاعاتی چندان معنی‌دار نباشد.

پیشنهاده‌ها

۱. طراحی اهدافی در سطح ملی جهت ارتقای سواد اطلاعاتی و جهت‌یابی و هدف‌گیری سایر برنامه‌های آموزشی هماهنگ با این اهداف و جلوگیری از اتلاف نیروها و سرمایه‌ها و صرف هزینه‌ها و سردرگمی در برنامه‌های آموزشی؛ همان‌طور که بسیاری از کشورهای جهان چندین سال گذشته این اهداف را تدوین کرده‌اند.

۲. طراحی دوره‌های آموزشی مهارت‌های سواد اطلاعاتی در کلیه رشته‌های تحصیلی در مقاطع دانشگاهی که همراه با کار عملی و دوره‌های ملموس و عینی کار با منابع اطلاعاتی باشد. این دوره‌ها می‌توانند با همکاری مشترک استادان و کتابداران برگزار شوند.

۳. برنامه‌ریزی دقیق در جهت آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به کودکان و نوجوانان، خصوصاً در مقطع تحصیلی دبیرستان، جهت دستیابی به این هدف می‌توان شیوه‌های آموزشی این گروه سنی را مطابق با شیوه‌های آموزشی جدید تغییر داد و دوره‌های آموزشی را طراحی کرد، که در آنها استفاده از کتابخانه و منابع آن اصل کلی باشد و به مهارت‌های یادگیری بیش از آموزش سطحی اهمیت داده شود.

۴. تحول برنامه‌های درسی رشته‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در جهت آموزش شیوه‌های آموزش استفاده از منابع اطلاعاتی به دانشجویان کتابداری، تا در آینده این گروه بتوانند با پشتوانه‌ای قوی در محیط کتابخانه‌ها متولی امر ارتقای سواد اطلاعاتی شوند.

۵. طراحی و اجرای برنامه‌هایی در سطوح کتابخانه‌های عمومی برای افزایش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در میان عموم مردم، با همکاری کتابدارهای این کتابخانه‌ها و مشارکت فعال این گروه.

مآخذ

1. Irving, A. *Study and Information Skills Across the Curriculum*. London: Heinemann Educational Books, 1985.
2. Hillerich, R. L. "Toward an Assessible Definition of Literacy". *English Journal*. 65, 1976, pp.50-55.
3. Kuhlthau, C.C. "Information Skills: Tools for Learning an Introduction". *School Library Media Quarterly*. 16, 1987, p.22.
4. Breivik, P.S. & Gee, E.G. *Information Literacy: Revolution in the Library*. New York: Macmillan, 1989.
5. Miller, W. *The Future of Bibliographic Instruction and Information Literacy for the Academic Librarian*. Chicago: American Library Association, 1992.